

جایگاه خانواده در سیره امام رضا (ع)

۱۸ مهر ۱۳۹۴ ساعت ۱۷:۱۱

خانواده به عنوان اصلی‌ترین هسته جامعه که کمال یا انحراف فرد و جامعه به آن بستگی دارد

در اسلام و آموزه‌های اهل بیت (ع) جایگاهی خاص دارد از این رو، در سیره کلامی و عملی آنها در این باره رمزگشایی‌های فراوان و اثرگذاری دیده می‌شود؛ با حجت الاسلام والمسلمین عبدالکریم پاک نیا، استاد حوزه، محقق سیره معصومین (ع) و مؤلف کتابهایی مانند «حقوق متقابل والدین و فرزندان»، «ویژگی‌های امام رضا (ع)» و «گذری بر اندیشه‌های اقتصادی امام صادق (ع)» درباره نقش و کارکرد خانواده در سیره رضوی به گفت‌وگو پرداخته ایم که می‌خوانید:

با توجه به سیره جامع امام رضا (ع) به زندگی انسان در حوزه خانواده چه توصیه‌هایی از ایشان نقل شده است؟

- در مورد خانواده نکات قابل توجهی در روایات، احادیث و تاریخ زندگانی ایشان وجود دارد که هر یک از آنها می‌تواند امروزه برای خانواده‌ها الگو باشد.

امام رضا (ع) خانواده را یکی از مهمترین ارکان جامعه می‌دانند که ریشه و منشأ تربیت انسانی است.

ثامن الحجج (ع) این توصیه‌ها را از مرحله خواستگاری بیان کرده‌اند و می‌فرمایند: «آغاز زندگی و شوهر دادن دختر محدودیت است، کسی که می‌خواهد دخترش را شوهر دهد و او را از حوزه اختیارات خود بیرون آورده و اختیار او را به دیگری واگذار کند، باید ببیند این اختیار را به چه کسی خواهد داد؟»

برای مثال یکی از دوستان حضرت رضا (ع) به نام حسین بن بشار در این باره به ایشان نامه‌ای می‌نویسد می‌گوید: برای دخترم خواستگاری آمده اما کمی تندخو است، آیا این ازدواج را به مصلحت می‌دانید؟ امام (ع) در پاسخ او می‌فرمایند: «درست نیست دخترت را به شخص بد اخلاق دهی.»

ایشان همچنین، درباره انتخاب زنان صالح و همسر شایسته رهنمود دارند و می‌فرمایند: «برای تشکیل خانواده همسران صالح برگزینید؛ هیچ بهره‌ای در این دنیا برای یک مرد برتر از همسر صالح سراغ ندارم، هنگامی که او را می‌بیند شادمان شود و هر گاه از نظر او غایب شد ناموس و اموال او را پاس بدارد، یعنی خود را از دید نامحرمان و اموال شوهرش را از گزند حوادث محافظت کند.»

متأسفانه شاهد طلاقهای فراوان به فاصله کمی پس از ازدواج هستیم که نشان از بی‌ثباتی و دوام خانواده‌های نوپا حکایت دارد. امام رضا(ع) برای دوام خانوادگی و بقای محبت و الفت میان زوجین چه توصیه و سفارشی دارند؟

- در سیره رضوی روایتی است که به علل تزلزل خانواده‌ها، راز استحکام خانوادگی و نیز به آسیب‌هایی که به این استحکام ضربه می‌زند، اشاره دارد.

حضرت ثامن الحجج(ع) می‌فرمایند: «زنان بنی اسرائیل بدان جهت از طریق عفت خارج شدند و ناموس خود را به حراج گذاشتند که مردان آنان به زیبایی و آرایش ظاهری خود اهمیت نمی‌دادند.»

این یعنی زن و مرد برای استحکام خانوادگی باید به ظاهر خود نیز رسیدگی کنند و این حقی متقابل است و به زن محدود نیست!

راهبرد و توصیه دیگر برای استحکام خانواده که در سبک زندگی رضوی به آن تصریح شده ابراز محبت است، یعنی زن و مرد محبتشان را نسبت به یکدیگر به شیوه‌های گوناگون ابراز کنند و به داشتن این محبت در قلبشان بسنده نکنند؛ این تأکید امام رضا(ع) است که: «اگر محبتی نسبت به کسی دارید آن را آشکار کنید، زیرا اظهار دوستی نیمی از خردمندی است.»

افزون بر این، حضرت ثامن الحجج(ع) عصبانیت را آسیبی بزرگ می‌دانند و تصریح می‌کنند مردان و زنان مؤمن چنین نیستند که اگر عصبانی شدند از طریق حق بیرون بروند.

ایشان می‌فرمایند: «اگر مومنی خشمگین شود عصبانیت سبب خروج او از مسیر حق نشده و در اثر شادمانی دچار باطل نمی‌شود و چون به اقتداری می‌رسد، بیشتر از آنچه حق دارد، نمی‌گیرد.»

باید توجه داشت در خانواده‌های مؤمن و مسلمان و تابع سیره رضوی این مسأله غالب است که عصبانیت برای همه وجود دارد، اما امام رضا(ع) تأکید دارند مؤمن با عصبانیت از حق خارج نشده و باطل و لغو نمی‌گوید و در صورت شادی از قیود الهی خروج نمی‌کند و قدرت مانع دست درازی‌اش نمی‌شود.

حضرت رضا(ع) بر ارتباط با همسر به عنوان یکی از راه‌های انس روحی و عاطفی تأکید و سفارش دارند؛ در حدیث آمده گروهی به محضر ایشان آمده و عرض کردند: مردی زن جوان دارد و چون مصیبتی متوجه او شده مدتی است ارتباط با همسرش را ترک کرده و از او فاصله گرفته است، اما قصد او اذیت و آزار نبوده، بلکه سبب‌اندوه چنین کرده، آیا این عمل او گناه است؟

امام(ع) فرمودند: «بله! ترک ارتباط با همسر بیش از چهار ماه گناه دارد.»

امام رضا(ع) برای گرم کردن کانون خانواده و عمق و گستردگی هر چه بیشتر روابط درون خانواده چه توصیه و راهکاری ارائه کرده‌اند؟

- در حدیثی از امام رضا(ع) داریم که اعضای خانواده نسبت به یکدیگر نعمت محسوب می‌شوند و می‌فرمایند: نعمتهای الهی که در اختیارتان است را گرامی بدارید، چرا از آنها گریزان می‌شوید، اگر از این نعمتها کناره بگیرید، شاید در اختیارتان نباشد.

این یعنی اعضای خانواده موهبت و نعمتی الهی هستند که باید شکرگزار بود.

ایشان برای ایجاد انس و الفت میان اعضای خانواده راهکارهای گوناگونی توصیه می‌کنند، برای مثال رسیدگی به وضع مالی خانواده را از نشانه‌های سعادت انسان معرفی می‌کنند و می‌فرمایند: «شایسته است هر مردی از لحاظ مخارج زندگی سختگیری نکند.»

این یعنی سختگیری مرد بر زن از نظر مخارج، موجب دلشکستگی زن می‌شود، پس باید به معیشت زن از طریق کسب روزی حلال توجه شود تا فاصله‌های خانوادگی کاهش یابد. ایشان همچنین فرموده‌اند: «حقیقت ایمان بنده کامل نمی‌گردد تا اینکه انسان سه خصلت را داشته باشد، یکی بصیرت در دین، اعتدال و میانه روی در امور زندگی و خانواده، بردباری در سختی‌ها و مصایب.»

افزون بر این، حضرت ثامن الحجج(ع) بر عفو و گذشت و بردباری به عنوان عواملی که می‌تواند پایه‌های زندگی را مستحکم کند، تأکید دارند.

تربیت فرزندان صالح و سالم که بتوانند به جامعه خدمت کنند از بزرگترین موفقیت‌های خانواده است، در این باره در سیره کلامی و رفتاری حضرت رضا(ع) نسبت به فرزندان چه مصادیق راهگشا و کاربردی وجود دارد؟

- در مورد تربیت فرزند صالح، امام رضا(ع) بر انتخاب همسر صالح تأکید دارند تا برای فرزندان پدر و مادر شایسته انتخاب شود که امین باشند، لیاقت پدری و مادری را داشته باشند، بدخُلق نباشند و آداب ازدواج را رعایت کنند که در کتاب فقه الرضا(ع) ایشان به این مسأله تصریح دارند.

افزون بر این، ایشان برای مراقبتهای ایام بارداری همچون استفاده از غذاهای سالم و مقوی و خوردن گُندر نیز توصیه‌هایی دارند و تأکید می‌کنند پس از ولادت نوزاد، در گوش راست او اذان و در گوش چپش اقامه بگویید و درباره نامگذاری فرموده‌اند: «خانه‌ای که در آن نام محمد باشد، روز و شبشان را با خیر و نیکی به پایان می‌رسانند.»

اگر آنچه را که به عنوان منشور خانواده سالم و موفق در سیره رضوی وجود دارد در زندگی‌های خانوادگی خود پیاده کنیم شاهد چه تحولات شگرفی در عرصه روابط خانوادگی و روابط زوجین و نیز والدین و فرزندان خواهیم بود؟

- ما معتقد هستیم مسایل مرتبط با تربیت فرزند و خانواده با تأسی به سیره رضوی حتماً حل می‌شود، زیرا بیشتر مشکلات امروزی زندگی پیامد بی‌اعتمادی و اطمینان و تحقیر یکدیگر است به عنوان مثال نوع اسم فرزند به او عزت می‌دهد یا اگر در لحن و شیوه صدا کردن همسران توجه داشته باشیم، ارتباطات همسران را تصحیح می‌کند و استحکام می‌بخشد.

اگر موضوع ابراز محبت رعایت شود، بسیاری از طلاقهای رایج رخ نمی‌دهد، یا اینکه امام رضا(ع) توصیه دارند جمعه به خانواده بیشتر برسید برای آن است که اعضای خانواده درک کنند جمعه عید است و به یکدیگر نیکی کنند؛ اگر اینها پیاده شود خانواده‌های ما فضای اسلامی به خود می‌گیرند.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/31808/ع-رضا-امام-سیره-خانواده-جایگاه>